

Europeiska
kommissionen

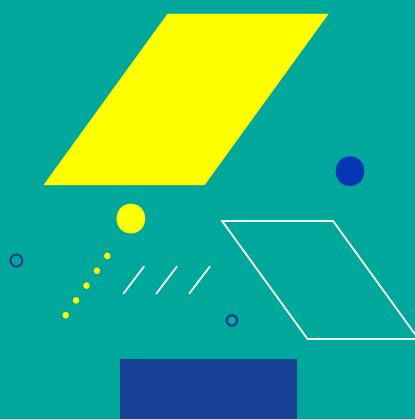

30
- ÅRSJUBILEUM

EU-MEDBORGARSKAPET

RÄTTIGHETER OCH MÖJLIGHETER

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

VAD SOM GÖR EU-MEDBORGARSKAPET UNIKT

Som EU-medborgare har du rättigheter som skiljer sig från dem du har som medborgare i en EU-medlemsstat.

03

GEMENSAMMA VÄRDEN

EU är grundat på gemensamma värden, och EU-medborgarna åtnjuter vissa former av rättigheter, friheter och skydd.

04

EU-MEDBORGARSKAPET: RÄTTIGHETER DU KAN UTNYTTJA

Dina rättigheter som EU-medborgare kan öppna en helt ny värld av möjligheter för dig.

06

FORMA DIN EGEN FRAMTID

EU-medborgarna är kärnan i unionen. Se till att din röst blir hörd.

14

SKYDD VARJE DAG

När du bor i EU får du också tillgång till en rad fördelar som gör livet enklare.

19

HUR BLIR DET OM MINA RÄTTIGHETER INTE RESPEKTERATS?

Om du tycker att du inte fått dina rättigheter respekterade, finns det åtgärder du kan vidta.

21

”Att vara EU-medborgare öppnar en värld av möjligheter. Oavsett om det handlar om att resa fritt inom EU, att arbeta i en annan medlemsstat eller att få konsulär hjälp när du reser utomlands. Under de senaste 30 åren har miljontals européer kunnat dra nytta av de konkreta fördelarna med ett EU-medborgarskap. Och de har kunnat göra sina röster hörda via EU-val och lokala val när de bott utomlands. Vi kommer att fortsätta att främja och förstärka dessa rättigheter, för det är så vi stärker vår union, våra värden och vår europeiska livsstil.”

Ursula von der Leyen,
ordförande för Europeiska kommissionen, 2023

VAD ÄR DET SOM GÖR EU-MEDBORGARSKAPET UNIKT?

EU-medborgarskapet är ett unikt koncept. Om du är medborgare i en av de 27 EU-medlemsstaterna är du också automatiskt EU-medborgare. Det gör att du kan åtnjuta vissa rättigheter och förmåner som skiljer sig från dem du har som medborgare i en EU-medlemsstat. De rättigheterna är dessutom giltiga i samtliga 27 EU-medlemsstater.

Vad betyder detta i praktiken? Det betyder t.ex. att du får bo och arbeta i en annan EU-medlemsstat utan att det behövs visum, arbetstillstånd eller uppehållstillstånd. EU-medborgarskapet innebär också att om du skulle stöta på problem någonstans utanför EU där din egen EU-medlemsstat inte har någon ambassad eller konsulat, kan du vända dig till en annan EU-medlemsstat som finns där och få hjälp.

EU-medborgarskapet handlar också om att ha en aktiv roll i den demokratiska processen och forma de regler som gäller i hela EU. Du får rösta och kandidera i kommunala val och val till Europaparlamentet, även om du bor i en annan EU-medlemsstat.

EU-medborgarskapet kan öppna en värld av möjligheter. I den här broschyren får du veta allt du behöver om dina rättigheter och hur du kan utnyttja dem på bästa sätt som EU-medborgare.

”EU-medborgarskapet är själva kärnan i det europeiska projektet. De rättigheter och möjligheter som alla medborgare i *alla* EU-medlemsstater har är till för att göra livet bättre för dem och stärka olika samhällsgrupper. Därför är det också viktigt att EU-medborgarna vet precis vilka rättigheter de har och hur de kan utöva dem. Det är så vi bygger ett starkare Europa för morgondagen.”

Didier Reynders,

EU-kommissionär för rättsliga frågor, 2023

Nya EU-medborgare

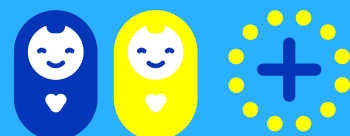

827 300

År 2021 fick 827 300 personer medborgarskap i en av EU:s medlemsstater.

Av de personer som blev medborgare i en EU-medlemsstat, hade 85% tidigare varit medborgare i länder utanför EU.

Källa: Eurostat

4,09 M

Dessutom föddes det 4,09 miljoner barn i EU 2021.

Källa: Eurostat

Känner du dig som en EU-medborgare?

Nästan 9 av 10 medborgare (87%) instämmer i att de känner sig som medborgare i EU.

Källa: Eurobarometer 528, 2023

EU-medborgarna har en lång rad rättigheter* utöver dem de redan har som medborgare i sina egna EU-medlemsstater. Det rör sig om dessa:

- ▶ **Du får inte bli diskriminerad pga.** din nationalitet
- ▶ **Du får röra dig och bosätta dig fritt** inom EU
- ▶ **Du får rösta och kandidera** till Europaparlamentet och i kommunala val även när du flyttar till en annan EU-medlemsstat
- ▶ **Du har konsulärt skydd** när du befinner dig i ett land utanför EU
- ▶ **Du kan inleda eller stödja** ett europeiskt medborgarinitiativ där du ber Europeiska kommissionen att föreslå lagstiftning i en fråga som är viktig för dig
- ▶ **Du kan lämna en framställning** till Europaparlamentet och ett klagomål till Europeiska ombudsmannen
- ▶ **Du kan kontakta** valfri EU-institution **och få svar** på något av EU:s officiella språk

*Dessa rättigheter är garanterade enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget)

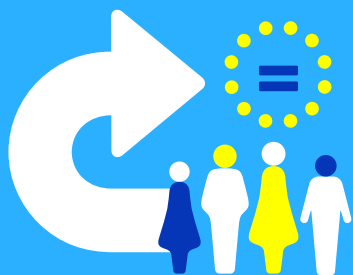
GEMENSAMMA VÄRDEN

Att vara med i EU handlar inte bara om att man bor i ett av medlemsländerna. Det handlar om att ingå i ett gemensamt samhälle, där alla har del av rättigheter, skydd och möjligheter, samt har skyldigheter. Det är det som den europeiska livsstilen går ut på, förenade i mångfalden.

Det innebär t.ex. att vi ser till att grundläggande rättigheter som tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet respekteras, och att vi garanterar att alla är lika inför lagen.

I enlighet med EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna har alla i EU rätt att behandlas lika, oavsett kön, ras, hudfärg, etniskt eller socialt ursprung, genetiska särdrag, språk, religion eller övertygelse, politisk eller annan åskådning, tillhörighet till nationell minoritet, förmögenhet, börd, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning. Det är några av de centrala värden som EU-medborgarskapet bygger på.

Respekt för alla

I artikel 2 i fördraget om Europeiska unionen (EUF-fördraget) fastställs de värden som EU, och därmed EU-medborgarskapet, grundar sig på:

”Unionen ska bygga på värdena respekt för människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna, inklusive rättigheter för personer som tillhör minoriteter. Dessa värden ska vara gemensamma för medlemsstaterna i ett samhälle som kännetecknas av mångfald, icke-diskriminering, tolerans, rättvisa, solidaritet och principen om jämställdhet mellan kvinnor och män.”

Grundläggande rättigheter

En annan viktig text som gör EU-medborgarskapet ännu bättre är **Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna**. Den är en sammanställning av de personliga rättigheter och friheter som alla i EU har. Till de rättigheterna hör människans värdighet, rätten till frihet och säkerhet, likhet inför lagen, icke-diskriminering samt rättigheter i fråga om solidaritet med andra. Där föreskrivs också särskilda rättigheter för EU-medborgare.

Genom stadgan blir dessa rättigheter och friheter skyddade av EU och av EU:s medlemsstater när de genomför EU-lagstiftningen. Tillsammans med artikel 2 i EU-fördraget utgör stadgan det underlag av värderingar som EU-medborgarskapet bygger på och kan verka genom.

EUROPEISKA UNIONENS STADGA OM DE GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETERNA

Högt skattade EU-värden

I en undersökning nyligen fick EU-medborgare peka ut de värden som är viktigast för dem.

82%

Oberoende domare

82%

Rätt till en rättvis rättegång

81%

Tanke-, yttrande- och religionsfrihet

Viktiga personliga värden

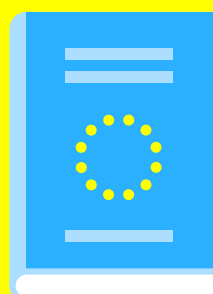
78%

Att själv kunna fatta beslut om sitt liv

77%

Att ta hand om sina närstående

Källa: Eurobarometer 508, 2021

EU-medborgarskapet ger dig rättigheter som du kan utnyttja till att forma ditt liv och till förmån för de samhällen och grupper du tillhör. Exempelvis ger det dig rätt att röra dig och bosätta dig fritt inom EU om du skulle vilja det, och det ser till att du inte får bli diskriminerad utifrån nationalitet och gör EU-institutionerna skyldiga att svara dig om du har en fråga. Det ger dig rätt att rösta på dem som ska företräda dig i Europaparlamentet och att inleda ett europeiskt medborgarinitiativ om det är någon fråga du känner särskilt mycket för. Alla EU-medborgare åtnjuter de här rättigheterna.

EU-MEDBORGARSKAPET RÄTTIGHETER DU KAN UTNYTTJA

“Nu är rätta ögonblicket att visa [den unga generationen] att vi kan skapa en kontinent där man får vara den man är, älska den man vill och sikta så högt man vill. En kontinent som är i samklang med naturen och som ligger steget före när det gäller ny teknik. En kontinent som är enad i frihet och fred. Än en gång – det är nu Europa ska svara när historien manar till handling.”

Ursula von der Leyen,
Europeiska kommissionens ordförande, ur talet om
tillståndet i unionen 2023

Bekämpning av all slags diskriminering

Alla har rätt att behandlas lika, och EU har vidtagit åtgärder för att bekämpa olika former av diskriminering. Framför allt skyddar EU-lagstiftningen mot diskriminering utifrån kön och ras eller etniskt ursprung på områdena sysselsättning, utbildning, tillgång till tjänster, socialt skydd och sociala förmåner. I arbetslivet förbjuder också EU-lagstiftningen diskriminering p.g.a. religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, ålder och sexuell läggning. Dessutom har man antagit ett antal strategier för att bygga upp en jämlikhetsunion.

Läs mer om hur EU

BYGGER EN JÄMLIKHETSUNION

Skydd mot diskriminering

Adam har en studentexamen från sitt hemland Polen. Ända sedan han var liten har han drömt om att bli veterinär och plugga till det utomlands. Men på det universitet han nu väljer – som ligger i en annan EU-medlemsstat – måste han klara ett lämplighetstest för att bevisa att han är behörig. Medborgarna i landet han ska flytta till behöver inte göra det testet.

Adam tycker att det här är orättvist och att han blir diskriminerad p.g.a. sin nationalitet. Han tar sitt ärende till EU-domstolen, som fäller avgörandet att lämplighetstest på sådana här grunder verkligen är diskriminerande. Slutresultatet blir att reglerna ändras. Adam får studera utomlands på det universitet han väljer, på samma villkor som medborgarna i det landet.

En viktig rättighet som EU-medborgare är att man är skyddad mot diskriminering utifrån nationalitet, i fall som EU-rätten omfattar. Detta finns med i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och i artikel 21 i stadgan om de grundläggande rättigheterna. Principen om icke-diskriminering gör att alla EU-medborgare blir rättvist behandlade och får lika möjligheter, oavsett vilken EU-medlemsstat de befinner sig i.

Din rätt att röra dig och bo utomlands

José är programvaruutvecklare från Spanien som blir erbjuden ett drömjobb i Tyskland. Han kan flytta till Hamburg utan att behöva något visum, arbetstillstånd eller uppehållstillstånd. Allt han behöver göra är att hitta en bostad, så kan han börja jobba genast. Dessutom får han och hans familj använda sig av det lokala hälso- och sjukvårdssystemet, och hans barn kan börja i tyska skolor. Familjen får samma sociala förmåner som tyska medborgare, samtidigt som de ändå behåller sitt spanska medborgarskap.

Åsikter om fri rörlighet

90%

Ca 90% av medborgarna håller med om att denna rättighet är till nytta för dem personligen.

80%

Över 80% av medborgarna håller med om att rörelsefriheten gynnar ekonomin.

Källa: Eurobarometer 528, 2023

Som medborgare i EU har du rätt att bosätta dig, arbeta, studera och resa fritt inom EU-medlemsstaterna. Det betyder att du inte behöver visum, arbetstillstånd eller uppehållstillstånd. Dina familjemedlemmar har också rätt att göra dig sällskap eller flytta med dig, oavsett nationalitet. De kan bli ombedda att följa vissa villkor eller formaliteter.

För den som vill stanna i en annan EU-medlemsstat i mer än tre månader gäller att arbetstagare och egenföretagare från EU-länder kan göra det utan några ytterligare villkor. EU-medborgare i andra kategorier, t.ex. studenter eller ekonomiskt inaktiva, måste först uppfylla vissa villkor (som att ha en sjukförsäkring som täcker dem). Dessa medborgare kan bli ombedda att följa administrativa formaliteter, som att registrera sig hos myndigheterna. Du kan läsa mer om dessa villkor i den här [vägledningen](#), och även [här](#).

RÄTTEN TILL FRI RÖRLIGHET

UPPEHÅLLSRÄTT

Hjälp när du är utomlands

Antonia, fotojournalist från Malta, är på resa genom en avlägsen bygd i ett land utanför EU där Malta inte har någon ambassad eller konsulat. Hon blir av med sitt pass och behöver akut ett reservdokument, så hon kan ta sig hem igen.

Tack vare rätten till konsulärt skydd för EU-medborgare kan Antonia gå in på det spanska konsulatet, där hon får en provisorisk resehandling – samma hjälp som hon hade fått om hon varit spansk medborgare. Med den provisoriska resehandlingen kan hon resa hem.

Stöd till EU-medborgare utomlands

93%

av medborgarna håller med om att EU-medlemsstaterna bör ha ett nära samarbete för att hjälpa EU-medborgare som behöver konsulärt skydd utanför EU.

Källa: Eurobarometer 528, 2023

Som EU-medborgare har du rätt att få hjälp av valfri EU-medlemsstats ambassad eller konsulat när du är i ett land utanför EU där ditt eget land inte har något konsulat eller ambassad, eller när det konsulatet eller ambassaden inte kan hjälpa till. Den här EU-rättigheten är ett uttryck för EU-solidaritet, där EU:s medlemsstater hjälper varandras medborgare när de behöver.

EU:s konsulära skydd kan faktiskt gälla i en rad olika situationer: om du blir gripen eller frihetsberövad, offer för ett brott, råkar ut för en olycka eller blir allvarligt sjuk, tappar ditt pass eller blir bestulen på det, eller behöver hjälp att ta dig hem i en nödsituation.

KONSULÄRT SKYDD UTANFÖR EU

EU:S PROVISORISKA RESEHANDLING

Europeiska medborgarinitiativet

Peter är EU-medborgare från Österrike och har släkt i Belgien, Spanien och Italien. Han är inte så förtjust i att köra långa avstånd, och försöker låta bli att flyga om han kan undvika det. Han skulle därför vilja se fler åtgärder för att bättra på utbyggnaden av gränsöverskridande höghastighetsjärnväg i Europa, så att de europeiska städerna blir bättre sammankopplade.

Peter anser att det är avgörande med åtgärder på EU-nivå för att åstadkomma detta. Nu får han höra talas om Europeiska medborgarinitiativet, och bestämmer sig för att samla ihop en grupp med sju EU-medborgare från sju olika EU-medlemsländer och skicka in ett eget initiativ. Där uppmanar de kommissionen att föreslå lagstiftning så det blir lättare att åka tåg mellan olika länder.

Kommissionen bedömer deras initiativ så att det uppfyller kriterierna, och registrerar det sedan. När det väl är registrerat kan Peter sätta igång att samla underskrifter så han får stöd för sitt förslag.

Med Europeiska medborgarinitiativet får du möjlighet att påverka EU:s politik. Om det är något som du också känner att du brinner för – och det är på ett område där EU har befogenhet att agera – då kan du också lägga fram ett initiativ.

Du behöver följa steg-för-steg-guiden och se till att ditt initiativ uppfyller vissa kriterier. På länkarna nedan finns allt du behöver veta. När ditt initiativ är registrerat behöver det inom 12 månader samla in minst en miljon giltiga underskrifter (online eller på papper) i minst sju EU-länder. Om detta lyckas får du träffa kommissionen för att diskutera dina mål, och får tillfälle att lägga fram ditt initiativ vid en offentlig utfrågning i Europaparlamentet. Kommissionen har skyldighet att svara på ditt initiativ och ange vilka åtgärder man tänker vidta.

Du kan också stödja initiativ som andra EU-medborgare inlett.

64%

av EU-medborgarna känner till rätten att delta i ett europeiskt medborgarinitiativ,

och kunskapen varierar från drygt 80% i Finland och Österrike till under 50% i Rumänien (49%), Kroatien (48%), Litauen (46%) och Sverige (39%).

Källa: Eurobarometer 528, 2023

- ▶ Se **databasen med offentliggjorda medborgarinitiativ** och stöd initiativ som du skulle vilja att det gick bra för.
- ▶ Kolla upp **steg-för-steg-guiden** till hur det fungerar med Europeiska medborgarinitiativet.
- ▶ Du kan få praktisk information och råd om hur du inleder och hanterar ditt initiativ på **medborgarinitiativets onlineforum**.
- ▶ Gå en **onlinekurs för organisatörer**.

Din rätt att göra framställningar till Europaparlamentet

Ana är EU-medborgare bosatt i en stad med många industrier. Ån som rinner genom hennes stadsdel har blivit förorenad med giftigt avfall från en fabrik i närheten. Efter vissa undersökningar får Ana uppfattningen att EU:s miljöregler inte följs.

Hon är bekymrad över situationen och använder sig därför av sin rätt att göra framställningar till Europaparlamentet, och uppmärksammar dem på frågan. Europaparlamentets framställningsutskott tar emot Anas framställning, utreder själva saken i viss mån, och kan sedan besluta om att vidta ytterligare åtgärder.

Som medborgare eller invånare i EU har du rätt att lämna in en framställning, som kan vara antingen ett klagomål eller en begäran, till Europaparlamentet. Parlamentets utskott för framställningar behandlar din framställning, och svarar och informerar dig om resultatet.

Tack vare den här rätten kan du vända dig direkt till Europaparlamentet för att uttrycka oro eller begära åtgärder. Framställningen bör gälla en fråga som ligger inom EU:s verksamhetsområde och som påverkar dig direkt.

Du hittar mer information här:

**RÄTTEN ATT GÖRA
FRAMSTÄLLNINGAR**

**WEBBPORTALEN FÖR
FRAMSTÄLLNINGAR**

Vem kan lämna en framställning?

- ▶▶ varje EU-medborgare
- ▶▶ var och en som är lagligt bosatt i en EU-medlemsstat
- ▶▶ varje företag, organisation eller sammanslutning med säte i en EU-medlemsstat

Hur fungerar detta?

- ▶▶ Frågan måste ligga inom EU:s verksamhetsområde.
- ▶▶ Frågan måste beröra dig direkt.
- ▶▶ Du kan lämna in din framställning som enskild person eller som en grupp – det finns inget minsta antal underskrifter.
- ▶▶ Det går att göra online eller via post.

Källa: [Framställning till EU](#)

Din rätt att vända dig till ombudsmannen

Sara har begärt ut handlingar om ett möte mellan en EU-institution och en jordbruksorganisation. Hon känner att EU-institutionerna har hanterat hennes framställning felaktigt eftersom hon inte har fått fullständig tillgång till de handlingar hon begärt. I den situationen har Sara också rätt att klaga hos Europeiska ombudsmannen. Ombudsmannens jobb är att utreda klagomål om administrativa missförhållanden vid EU-institutionerna.

Europeiska ombudsmannen är ett oberoende och opartiskt organ som ställer EU:s institutioner och byråer till ansvar och främjar god förvaltning. Uppgiften är att hjälpa medborgare, företag och organisationer som tycker att det har förekommit misskötsel på EU-nivå.

Som medborgare har du rätt att klaga hos Europeiska ombudsmannen om du anser att det har förekommit misskötsel inom någon av EU-institutionerna. Det kan t.ex. röra sig om att din tillgång till handlingar på EU-institutionerna blivit begränsad, om etiska problem eller hanteringen av EU:s penningmedel. Du måste lämna ditt klagomål inom två år från det datum då du får kännedom om problemet.

Vem kan vända sig till Europeiska ombudsmannen?

EU-medborgare, eller icke-statliga organisationer, sammanslutningar, företag, universitet/högskolor med säte i en EU-medlemsstat kan vända sig till Europeiska ombudsmannen

- ▶ med klagomål som gäller en institution eller byrå inom EU,
- ▶ angående problem med missförhållanden från EU-institutionens eller byråns sida,
- ▶ om de redan försökt lösa problemet med det berörda EU-organet,
- ▶ när problemet inte är över två år gammalt,
- ▶ när det inte är någon pågående rättslig talan.

EUROPEISKA
OMBUDSMANNEN

LÄMNA IN ETT
KLAGOMÅL

Dana är EU-medborgare med passion för naturen, och även biodlare på amatörnivå. Hon kontaktar kommissionen för att dela med sig av sina åsikter och få reda på vad EU gör för att säkerställa binas välbefinnande.

Dana får ett svar på sitt eget språk, vilket också är hennes rättighet som EU-medborgare.

Din rätt till ett svar

Som EU-medborgare har du rätt att skriva till institutionerna på något av de 24 officiella EU-språken, och att få svar på samma språk. Alla institutioner håller onlineregister där du hittar kontaktuppgifter och kan få tillgång till handlingar och information, så att du håller dig informerad om vad som händer i EU.

Kommissionen ber också regelbundet om synpunkter från medborgarna när man utarbetar politiska strategier och lagstiftning. Återkopplingen tas i beaktande innan de politiska förslagen slutförs, och offentliggörs på nätet.

Du hittar mer information här:

KONTAKTA EU

OFFENTLIGA SAMRÅD

EU-SPRÅKEN

Tillgång till information

En översikt av EU-institutionernas register

Här är alla de register hos EU-institutionerna som du har fri åtkomst till:

- ▶▶ Rådets offentliga register över handlingar
- ▶▶ Europaparlamentets dokumentregister
- ▶▶ Europeiska centralbankens offentliga register över handlingar
- ▶▶ Kommissionens register över handlingar
- ▶▶ Tillgång till administrativa handlingar från EU-domstolen
- ▶▶ Europeiska utrikestjänstens offentliga register
- ▶▶ Tillgång till handlingar från Europeiska revisionsrätten

Demokratiska rättigheter är en central del i att vara EU-medborgare. Genom din röst i valet till Europaparlamentet säkerställs att din röst blir hörd när det diskuteras och antas lagar. Även om du flyttar till en annan EU-medlemsstat kan du fortfarande rösta i kommunala val och EU-val, och t.o.m. själv kandidera.

Medborgarna är en integrerad del av den demokratiska processen även mellan valen, t.ex. genom att de får tycka till om lagstiftningsförslag eller delta i europeiska medborgarinitiativ. Du kan bli utvald att delta i medborgarpaneler. Du kan kontakta EU-institutionerna för att få information eller dela dina åsikter.

**FORMA DIN
EGEN FRAMTID**

Dina demokratiska rättigheter

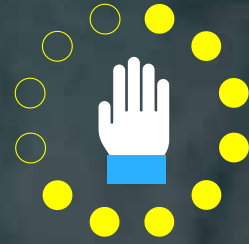
Maria är portugisisk medborgare som har bott i Belgien i över tio år. Hon är medlem i ett politiskt parti och en hängiven förkämpe för trafiksäkerhet, och önskar att det kunde göras mer för att stadskärnan där hon bor ska bli mer tillgänglig för fotgängare. Nu närmar sig det kommunala valet och Maria bestämmer sig för att hon vill göra mer än bara rösta – hon vill ställa upp själv. Hon väljs ut som kandidat av sitt parti, imponerar på många av väljarna och kan stolt ta plats i sitt lokala stadsfullmäktige.

Alla EU-medborgare har rätt att rösta på en kandidat, och själv vara kandidat, i val till Europaparlamentet i sitt ursprungsland. Om de bor i en annan EU-medlemsstat kan de dessutom välja att rösta och kandidera i Europaparlamentsvalet där, på samma villkor som medborgarna i det landet. EU-medborgare som bor i en annan EU-medlemsstat kan också rösta och kandidera i de kommunala valen i det landet, åter igen på samma villkor som medborgarna i det landet.

Iväg och rösta

66%

Omkring 66% av medborgarna känner till att en EU-medborgare som bor i deras land har rätt att rösta eller kandidera i val till Europaparlamentet där.

55%

Bara något mer än hälften vet att en sådan medborgare också har rätt att rösta eller kandidera i kommunala val.

Källa: Eurobarometer 528, 2023

LÄS MER OM ATT DELTA OCH RÖSTA I VAL I EU

Kom med synpunkter

Det demokratiska deltagandet handlar inte bara om röstning och val. Som EU-medborgare har du gott om möjligheter att engagera dig, säga din mening och vara med och forma Europas framtid.

Först och främst kan du **framföra dina åsikter** om kommissionens initiativ och bidra till beslutsfattandeprocessen. Kommissionen har åtagit sig att höra medborgares och berörda parter åsikter om EU:s lagstiftning och politik, både när den utarbetas och när den införs.

Europeiska medborgarinitiativet är ett annat sätt för medborgarna att vara med och utforma politik. Om du vill att EU ska vidta åtgärder i en viss fråga, kan du samla ihop en grupp på sju EU-medborgare och uppmana Europeiska kommissionen att föreslå ny EU-lagstiftning i den frågan. Vill du veta mer kan du läsa avsnittet om Europeiska medborgarinitiativet här i broschyren.

Du kan också gå in på den interaktiva plattformen för medborgarengagemang, där du kan diskutera med andra europeer om dina idéer och lösningar för framtida politik.

Dessutom finns de **europiska medborgarpanelerna**, där slumpvis utvalda medborgare från alla de 27 EU-medlemsstaterna får samlas och diskutera viktiga förslag och lämna rekommendationer. Ämnena hittills har varit virtuella världar, matsvinn och lärande utomlands. Efter diverse idéer och överläggningar läggs rekommendationer fram till Europeiska kommissionen, som den tar hänsyn till när den utarbetar politiska initiativ.

Portalen Kom med synpunkter är den gemensamma kontaktportalen för medborgarengagemang online. Där finns ingångarna till både de offentliga samråden, Europeiska medborgarinitiativets webbplats och den interaktiva plattformen för medborgarengagemang. Du behöver registrera dig för att kunna bidra, men den processen är enkel.

... och så finns det förstås en massa möjligheter att engagera sig på nationell och lokal nivå – inklusive genom att kandidera i kommunala val.

De europeiska medborgarpanelerna håller på att bli en regelbunden del av det demokratiska livet i EU. Ett antal paneler har redan hållits, där medborgarna kunnat lämna rekommendationer i en rad frågor direkt till beslutsfattarna.

Hur kan vi minska matsvinnet?

En medborgarpanel som handlade om att bekämpa matsvinnet lade fram 23 rekommendationer om åtgärder. Det var bl.a. åtgärder för att förbjuda att säker överbliven mat förstörs, förslag om juridiskt bindande mål för EU-medlemsstaterna, samt bättre utbildning i ämnet.

Rekommendationerna har därefter delats och diskuteras med **EU-plattformen om livsmedelsförluster och livsmedelsslöseri**, och blir till nytta som underlag för EU:s beslutsfattande framöver.

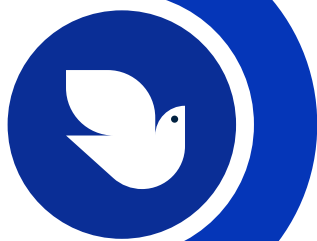

EU-MEDBORGARSKAPET: EN PROCESS SOM UTVECKLATS

EU-medborgarskapets rötter kan spåras till tiden direkt efter andra världskriget, då en ny vision om ett enat Europa framträdde ur askan. Ända från det europeiska projektets första början har medborgarnas rättigheter och möjligheter varit A och O. Idag är EU-medborgarskapet erkänt som grundläggande status för EU-medlemsstaternas medborgare, och varje medborgare har rätt att delta i det demokratiska livet i EU.

1945

Fred förkunnas i Europa.

1957

Romfördraget undertecknas. De sex grundande medlemsländerna beviljar rätten till fri rörlighet för alla arbetstagare, egenföretagare och deras familjer. Denna den **Europeiska ekonomiska gemenskapen** utökas sedan genom åren och tar emot nya länder.

2009

EU:s stadga om grundläggande rättigheter träder i kraft, och därmed stärks rättigheterna med EU-medborgarskapet ytterligare.

1951

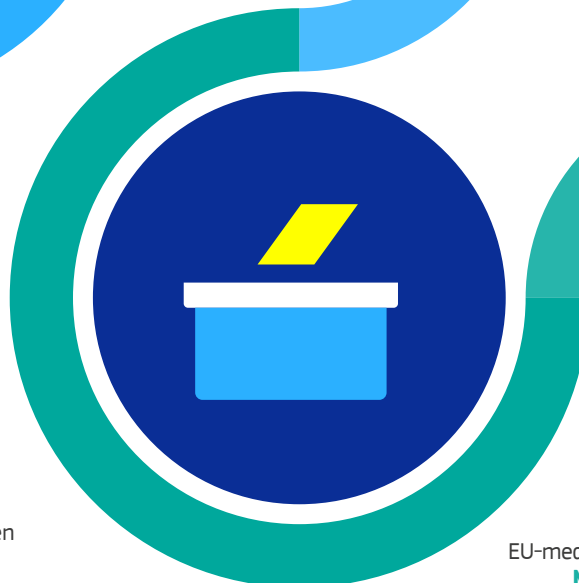
En första milstolpe: Fri rörlighet för kol- och stålarbetare införs mellan sex europeiska länder – Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna och Tyskland. **Europeiska kol- och stålgemenskapen** föds.

1979

Medborgarna i EEG väljer för första gången direkt ledamöter till Europaparlamentet.

1993

EU-medborgarskapet inrättas genom **Maastrichtfördraget**. Nu får medborgarna en lista med särskilda rättigheter som EU-medborgarskapet ger dem, utöver den ursprungliga rätten till fri rörlighet för att delta i ekonomisk verksamhet.

2020

Vid **konferensen om Europas framtid**, den största insatsen för medborgardeltagande i EU:s historia, efterfrågar medborgarna bland annat mer information om EU-medborgarskapet.

2012

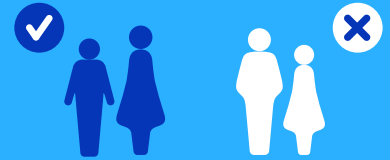
En ny rättighet för medborgare läggs till. EU-medborgarna får en starkare röst i det politiska beslutsfattandet genom att **Europeiska medborgarinitiativet** lanseras.

2023

EU-medborgarskapets 30-årsjubileum.

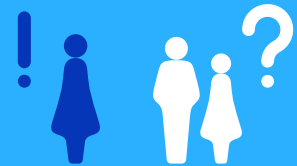
30
- ÅRSJUBILEUM

Kan du dina rättigheter?

50%

av EU-medborgarna känner sig inte ordentligt kunniga om sina rättigheter som EU-medborgare.

64%

av EU-medborgarna känner att de inte riktigt vet vad de ska göra när de rättigheterna inte respekteras.

Källa: Eurobarometer 528, 2023

Läs mer om EU-medborgarskapets historia [här](#).

SKYDD VARJE DAG

Att bo i EU medför en mängd fördelar, som både medborgare och andra invånare får del av. Till de fördelarna, som är en följd av EU-lagstiftningen, hör exempelvis arbetstagarrättigheter eller tillgång till hälso- och sjukvård i en annan EU-medlemsstat. Dessa skydd och strategier är till för att medborgare och invånare ska kunna åtnjuta en hög levnadsstandard, ha tillgång till väsentliga tjänster och behandlas med värdighet och respekt.

Som anställd i EU är du t.ex. skyddad mot diskriminering på jobbet, och har rätt till en trygg arbetsplats, rimliga arbetstider och raster.

Om du reser till en annan EU-medlemsstat behöver du inte betala några extra avgifter för att använda mobilen. Dina samtal, SMS och dataanvändning debiteras enligt inhemska taxor, dvs. samma priser som för samtal, SMS och data inom ditt hemland. Och om ditt flyg blir försenat eller inställt har EU gjort det rakt och enkelt att begära ersättning.

Det är bara några av de rättigheter och förmåner som medborgarna har enligt EU-rätten – men det finns många fler.

EU sätter också medborgarnas intressen allra främst i sin politik. Centrala prioriteringar framöver är bl.a. den europeiska gröna given, som är en strävan att göra Europa till den första klimatneutrala kontinenten. EU har även vidtagit åtgärder för att göra energikostnaderna mindre betungande för medborgare och näringsliv.

I den här broschyren tittar vi närmare på särskilt två förmåner som exempel: som konsument är du skyddad mot otillbörlig marknadsföring och osäkra produkter, och på nätet har du rätt till kontroll över dina personuppgifter.

Läs mer om alla dina rättigheter och förmåner

VAD EU GÖR FÖR MIG

HUR PÅVERKAR EU DIN VARDAG?

Dina rättigheter som konsument

Daniel köpte en matberedare på nätet. Sedan märkte han till sin besvikelse att flera funktioner som maskinen skulle ha enligt annonsen saknades, och att den inte heller var så kraftfull som utlovats. Nätbutiken försökte först göra motstånd, men Daniel hävdade sin rätt som konsument i EU, och fick till slut välja mellan full återbetalning och bytesvara.

Som konsument i EU har du rättigheter som skyddar dig när du handlar, var än i EU försäljaren befinner sig. Du har rätt till tydlig information om produkter och tjänster, och du har rätt att häva och returnera de flesta nätköp inom 14 dagar. Om det du köper inte är vad det beskrivits som, eller inte uppfyller kvalitetsstandarderna, har du rätt till reparation, byte eller återbetalning. Det är bara om du köper av en näringsidkare som du är skyddad av EU:s konsumentlagstiftning. Väljer du ett erbjudande från en privatperson på en marknadsplats online måste därför marknadsplatsen påpeka detta för dig.

LÄS MER OM HUR DU UTNYTTJAR DINA KONSUMENTRÄTTIGHETER

Du kan också kontakta **ECC-nätverket** och få hjälp där med hur du utövar dina rättigheter som konsument

Din rätt till skydd av personuppgifter

Jana är bekymrad över att den sociala medieplattformen hon använder sparar så mycket av hennes personliga information. Hon bestämmer sig för att skrida till verket och utöva sina rättigheter, först genom att begära tillgång till alla sina personuppgifter. En genomgång av de uppgifterna visar ett antal felaktigheter och ouppdaterad information om henne själv. Jana ber företaget att rätta de felaktiga uppgifterna och permanent ta bort åtskilliga gamla inlägg.

I EU har du rättigheter till dina personuppgifter. Du kan få tillgång till dina uppgifter, rätta fel i dem, radera dem, begränsa användningen av dem, flytta dem till en annan tjänst, invända mot att de används, samt undvika att utsättas för automatiskt beslutsfattande. De rättigheterna, som finns med i den allmänna dataskyddsförordningen (GDPR), ger dig kontroll över dina uppgifter och tvingar företagen att respektera dina val. Det finns vissa omständigheter då rätten till radering kanske inte gäller. Det kan t.ex. vara arkiveringsändamål eller forsknings- och statistikändamål, där uppgifterna kan bedömas vara av allmänt intresse.

LÄR DIG HUR DU SKYDDAR DINA UPPGIFTER OCH UTNYTTJAR DINA RÄTTIGHETER

HUR BLIR DET OM MINA RÄTTIGHETER INTE RESPEKTERATS?

Om du tycker att dina rättigheter som EU-medborgare inte respekteras, antingen i ditt hemland eller i en annan EU-medlemsstat, så finns det åtgärder du kan vidta.

Du bör först försöka lösa frågan på nationell nivå i det land där problemet uppstod, antingen genom att gå till domstol eller med någon annan tvistlösningsmetod. **Läs mer om de nationella rättssystemen och om att vända sig till domstol.**

Om du blivit utsatt för diskriminering och behöver hjälp, kan du också kontakta den **nationella jämlikhetsorganisationen** i ditt land. I EU:s antidiskrimineringslagstiftning föreskrivs att varje medlemsstat ska ha (minst) ett sådant jämlikhetsorgan, med befogenhet att bl.a. ge oberoende hjälp till dem som utsätts för diskriminering.

Om dessa åtgärder inte har löst problemet blir nästa steg att ta saken till EU-nivå. Här kan du göra följande:

- ▶ Lämna in ett klagomål till **Europeiska kommissionen** om du tycker att dina rättigheter som EU-medborgare har åsidosatts genom en åtgärd eller metod i ditt land som går emot EU-rätten. Klagomålsformuläret till kommissionen är enkelt att förstå och fylla i. Du hittar det [här](#).
- ▶ Lämna in ett klagomål till **Europeiska ombudsmannen** om administrativa missförhållanden vid EU:s institutioner och byråer – se mer på s. 12 här i broschyren.
- ▶ Lämna en framställning till **Europaparlamentet**.
- ▶ Rapportera EU-relaterat bedrägeri till **Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf)**.

Problemlösningstjänster inom räckhåll

Ring eller kontakta på annat sätt någon av de här organisationerna:

Portalen Your Europe guidar dig till de mest aktuella webbplatserna från EU och ditt eget land.

Kontaktcentrumet Europa Direkt är till för att svara på alla frågor du kan ha om EU, på telefon eller e-post, på samtliga 24 officiella språk. Kontakta dem gratis på 00 800 6 7 8 9 10 11, eller **online**.

Om dina rättigheter åsidosätts i en annan EU-medlemsstat, kan du skicka in ditt problem till **SOLVIT**.

Hur EU stöder dina rättigheter

Det här är bara en del av den viktiga lagstiftning som ligger till grund för EU-medborgarnas rättigheter.

Att röra sig, bo och arbeta fritt i EU

- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artikel 21.1](#))
- ▶ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ([artikel 45](#))
- ▶ [Direktiv 2004/38/EG](#) om unionsmedborgares och deras familjemedlemmars rätt att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorie

Konsulärt skydd

- ▶ Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), [artikel 35](#)
- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artiklarna 20.2 c, 23](#))
- ▶ Stadgan om de grundläggande rättigheterna, [artikel 46](#)
- ▶ [Direktiv 2015/637/EU](#) om samordnings- och samarbetsåtgärder för underlättande av konsulärt skydd till icke-företrädde unionsmedborgare i tredjeländer
- ▶ [Direktiv 2019/997](#) av den 18 juni 2019 om införande av en provisorisk EU-resehandling

Göra framställningar till institutionerna och kontakta Europeiska ombudsmannen

- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artiklarna 20.2 \(d\), 227](#))
- ▶ Stadgan om de grundläggande rättigheterna, [artiklarna 43 och 44](#)
- ▶ [Förordning \(EU, Euratom\) 2021/1163](#) om föreskrifter och allmänna villkor för ombudsmannens ämbetsutövning

Icke-diskriminering

- ▶ Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) ([artikel 2](#))
- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artikel 18](#))
- ▶ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ([artikel 21](#))

Europeiska medborgarinitiativet

- ▶ Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) ([artikel 11.4](#))
- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artikel 24.1](#))
- ▶ [Förordning \(EU\) 2019/788](#) om det europeiska medborgarinitiativet

Din rätt till ett svar

- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) ([artiklarna 15.1, 24](#))
- ▶ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ([artikel 41.4, 42](#))
- ▶ [Förordning \(EG\) nr 1049/2001](#) om allmänhetens tillgång till Europaparlamentets, rådets och kommissionens handlingar

Att rösta och kandidera i val

- ▶ Fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget) ([artikel 10.3](#))
- ▶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ([artiklarna 20.2 b\), 22](#))
- ▶ Stadgan om de grundläggande rättigheterna, [artiklarna 39 och 40](#)
- ▶ [Direktiv 93/109/EG](#), även känt som "direktivet om unionsmedborgares rösträtt"
- ▶ [Direktiv 94/80/EG](#) om rösträtt och valbarhet vid kommunala val

Fotokrediter:

Europeiska kommissionen
Istockphoto
Shutterstock

UPPHOVSRÄTT

Detta dokument utgör inte ett officiellt ställningstagande från Europeiska kommissionens sida.

PDF ISBN 978-92-68-10227-5 doi: 10.2838/299453 DS-05-23-487-SV-N

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2024

© Europeiska unionen, 2024

Kommissionens regler för vidareutnyttjande förklaras i kommissionens beslut 2011/833/EU av den 12 december 2011 om vidareutnyttjande av kommissionens handlingar (EUT L 330, 14.12.2011, s. 39, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dec/2011/833/oj>). Om inte annat anges får detta dokument vidareutnyttjas enligt villkoren i licensen Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Detta innebär att vidareutnyttjande är tillåtet förutsatt att källa anges på lämpligt sätt liksom eventuella förändringar.

Tillstånd för användning eller mångfaldigande av delar som inte ägs av Europeiska unionen kan behöva sökas direkt från respektive upphovsrättsinnehavare.

Visste du att EU-medborgarskapet ger dig rättigheter och förmåner utöver de rättigheter du redan har som medborgare i en EU-medlemsstat? Och inte bara det, utan genom EU-medborgarskapet kan du också göra din röst hörd när vi formar Europas framtid. Här hittar du allt du behöver veta om de rättigheter du har, hur du kan utnyttja dem och på vilka sätt de är fördelaktiga för dig.

